

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Om det attende Aarhundredes Oplysning i Salighedens Sag

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Om det attende Aarhundredes Oplysning i Salighedens Sag", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: [https://tekster.kb.dk/text/gv-1825\\_410\\_2-com-root.pdf](https://tekster.kb.dk/text/gv-1825_410_2-com-root.pdf) (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

frelsens.

alt andet end.

her: muslimsk.

ypperste; vigtigste.

bekæmpe.

specielle, særegne.

sigter til en religionsforståelse baseret på den menneskelige fornuft el. erfaring uden støtte i skrift, tradition el. særlige åbenbaringer.

jf. også oplysningstidens slagord "Gud, dyd og udødelighed".

handelsby; egl. by med stabelret, dvs. ret til at kræve passerende varer oplagret og udbudt til køb i en vis periode.

dvs. varer.

højlydt; tydelig.

særlige, specielle.

henblik på, hensyn til.

ærefuld; hæderlig.

generation; tidsrum svarende til aldersforskellen mellem to slægtled, dvs. ca. 30 år.

universiteter.

fra Voltaire stammende.

dvs. lærte.

fra Semler stammende.

fra Voltaire stammende.

udbrede.

åbenlyst, utvivlsomt.

blev synlig el. tydelig.

afgjort, bestemt.

udbrederne.

alt sammen.

virksomheden.

især i betydningen: teologisk uddannedes.

fra Voltaire stammende.

fra Semler stammende.

åbenlyst.

bekæmpe.

fra Voltaire stammende.

efterkommere.

fra Voltaire stammende.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

allerede.

forgreninger, udløbere.

strengt.

blændværk, illusion.

dvs. lærte.

blændværk, illusion; ydre.

afklarede, oplyste.

karakteristisk, særegen.

det jordiske, forgængelige menneske.

ganske vist.

bevidst, opmærksom på.

øvede blændværk.

iver, begejstring.

afklares, oplyses.

bekæmpe.

ganske vist, sandt nok.

dumt.

endsige.

preller af.

afgjort, bestemt.

obskurantister, dvs. fjender af oplysning og tankefrihed.

kaldes.

åbenlyst, helt klart.

bekæmper.

afgjort, bestemt.

blændværk, illusion.

således.

helt sikkert, utvivlsomt.

sprænglærde.

gråhårede.

allerede.

dvs. grant, tydeligt.

titulatur for den højere og højeste gejstlighed.

her: præster.

som har dun på hagen, dvs. er grønskollinger.

klarsynet.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

som ser gnaven el. sur ud.

sprænglærde.

heldet.

kom tilfældigvis el. af vanvare til.

mest sprænglærde.

tøjlesløshed; uforskammethed.

på en let måde vundet stor rigdom; fået alt, hvad man ønskede; jf. Mau 1879, bind 1, s. 371, og Grundtvig 1875, nr. 1.117. En gæving er en krum, hul hånd el. to sammenholdte hule hænder.

ordsprog, jf. Mau 1879, nr. 7.553, og Grundtvig 1845, nr. 2.108.

velbegrundet; velfunderet.

kastes mat tilbage, preller mat af.

således.

hverken.

her: erklæringer, program.

undtagen.

forfædre.

forfædrenes.

således.

sædvanligvis.

almindeligvis.

dvs. bedst.

forfædre.

dvs. vrøvle.

lat., egl. fordring på bevisgrunden, dvs. den fejl i bevisførelse at forudsætte det, der skal bevises; ringslutning.

indlysende.

hverken.

bekæmpe.

jf. udtrykket 'at pløje med en andens kalv', dvs. udnytte en andens evner el. arbejde og selv tage æren for det, jf. Mau 1879, bind 1, s. 23, og Dom 14,18.

ikke.

sigter formentlig til Tellers *Wörterbuch des neuen Testamentes zur Erklärung der christlichen Lehre* (1772).

sigter til Henkes *Allgemeine Geschichte der christlichen Kirche nach der Zeitfolge* (1788-1791).

sigter formentlig til Wegscheiders *Institutiones theologiae christianae dogmaticae* (1815).

sigter generelt til Semlers bibelkritik, den såkaldt historisk-kritiske metode.

krigere, helte.

agtværdig dansk mand.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

sigter til professorer, doktorer o.l.

moralfilosoffen.

frelsens.

universitet.

ganske vist, sandt nok.

især i betydningen: teologisk uddannede.

ukendthed.

bekæmpe.

afgjort, bestemt.

bekæmpe.

bevis (imperativ pluralis).

for, til fordel for.

også: tåbeligt.

bevis (imperativ pluralis).

spild (imperativ pluralis).

dvs. syntes.

det vil sige.

kedelig; banal.

ganske vist, sandt nok.

afgjort, bestemt.

ganske vist, sandt nok.

dvs. lærte.

nænsomhed; overbærenhed.

få dem til at passe med.

sigter til den såkaldte akkommodationsteori, ifølge hvilken Jesus havde tilpasset sit budskab til sin samtids herskende forestillinger.

henblik på, hensyn til.

bekendelsesskrifter, dvs. de skrifter, der rummer et kirkesamfunds grundlæggende troslære.

sådan, således.

jargonen.

påmindelser.

modvillighed, sendrægtighed.

tilpasning; spiller på den såkaldte akkommodationsteori, ifølge hvilken Jesus havde tilpasset sit budskab til sin samtids herskende forestillinger.

efterhånden.

tillempningen.

dvs. varer.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

afgjort, bestemt.

hvad enten.

her: muslimsk.

bekæmpe.

bedraget, snydt.

føle lede ved hykleriet el. forstillelsen.

undtagen, bortset fra.

kunstige el. vilkårligt dannede ord; vanskelige fagudtryk.

sandsynligt.

fra Voltaire stammende.

fra Semler stammende.

forudgående bemærkning; forhåndserklæring.

jf. ordsproget "Forord bryder (dvs. forebygger el. ophæver) al Trætte", jf. Mau 1879, nr. 10.612.

frasige sig; undlade at øve.

sådan, således.

fra Voltaire stammende.

titulatur for den højere og højeste gejstlighed.

sigter til Balles ugeskrift *Christeligt Religionsblad under Opskrift: Bibelen forsvarer sig selv* (1798-1810), som var en reaktion på Otto Horrebows ugeskrift *Jesus og Fornuften* (1797-1801).

udtryk, der bruges om åndeligt formørkede forhold; allusion til 2 Mos 10,21-23.

må.

kaldes.

åbenlyst.

således.

ubarmhjertigt; strengt.

kaldes, gå under navn af.

skal; behøves.

nænsomhed; overbærenhed.

ubarmhjertig; streng.

bekæmpe; benægte.

ganske vist, sandt nok.

udseende; blændværk.

nænsomhed; overbærenhed.

sprede løgne om, bagvaske.

redelig; anstændig.

uredelig; æreløs.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

bedrage.

frelsessag.

sådan, således.

(indbyrdes) modstridende.

fuldstændig; temmelig.

tilpasning; spiller på den såkaldte akkommodationsteori, ifølge hvilken Jesus havde tilpasset sit budskab til sin samtids herskende forestillinger.

sådan, således.

redelig; hæderlig.

sådan, således.

fortabte.

bekæmper.

yderst, særdeles.

almen, generel.

frelsens.

kort, kortfattet.

almen, generel.

formentlig, rimeligvis.

elskede, kære; sigter her til Balder.

fred, ro; orden.

samfundsmæssige.

enhed; fællesskab.

påtvinge.

frelsens.

uoverskueligste.

ganske vist, sandt nok.

her: muslimsk; brutal.

frelsens.

årtier.

opgave.

indledende bemærkning.

sådan, således.

klarsynede.

sigter til Balles ugeskrift *Christeligt Religionsblad under Opskrift: Bibelen forsvarer sig selv* (1798-1810), som var en reaktion på Otto Horrebows ugeskrift *Jesus og Fornuften* (1797-1801).

sigter til Statsomvæltningen 1660 og Enevoldsarveregeringsakten (eller Suverænitetssakten), der blev udstedt den 10. januar 1661, og som overdrog kongen al magt. Dette aktstykke kan betegnes som enevældens fødselsattest, selv om enevældens grundlov, Kongeloven, først forelå den 14. november 1665.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

stor; vanskelig.

verdslige (øvrigheds)magt.

således.

overbærenhed.

freden, roen; ordenen.

samfundsmæssige.

enhed; fællesskab.

endnu.

åbenlyst.

til.

afgjort, bestemt.

åbenlyst.

hverken.

bestemmelser, befalinger.

inden for.

afgjort, bestemt.

uvurderlig.

dvs. kællingeagtig, blødagtig.

frelsessag.

frelsens.

fred, ro.

vække.

ikke.

vække.

bekæmper.

vækker.

betydning.

bekæmpe.

fordømme (uigenkaldeligt).

enhed; fællesskab.

plantede en splid.

(have) skadet.

velsagtens, formentlig.

vilje, overlæg.

hyklere.

højlydt.



Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

få uenigheden til at blusse op.

endnu, yderligere.

samfundets enhed; borgernes sammenhold.

åbenlyst.

blændværk; løgn.

åbent.

ro; orden.

må el. bør anklage (optativ).

kan kalde (optativ).

sådan, således.

livsbane.

forfædres.

velbegrundet.

afklaret, tydeliggjort.

lad dem komme an.

strides.

uafgjort; som ikke afgør noget.

skyggeboksning.

billedligt udtrykt.

krigere, helte.

kamppladsen.

optegnes, afmærkes.

kaldes, gå under navn af.

ønskede forkyndt for.

lære; forkyndelse.

dvs. huer, behager.

grovheden; primitiviteten.

sammen med noget andet.

åbenlyst.

afgjort, bestemt.

dvs. mente.

dvs. lærte, forkyndte.

indgydelse af ånd; guddommelig inspiration.

forgreninger, udløbere.

Guds åbenbaring af sin vilje.

dvs. lærte, forkyndte.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

karakteristisk, særegent.

heroiske el. storladne forsæt.

sædvanligvis.

åbenlyst.

i.

forgrening; udløber.

fra Voltaire stammende.

forgrening; udløber.

fra Semler stammende.

åbenlyst.

grundig undersøgelse.

afgjort, bestemt.

fra Voltaire stammende.

bekæmpede.

ganske vist, sandt nok.

indgydelse af ånd; guddommelig inspiration.

lo ad.

indgydelsen af ånd; den guddommelige inspiration.

passer.

bestemt, uden tvivl.

letsindige; grove.

intelligente.

underfulde.

ganske vist, sandt nok.

lære; forkyndelse.

vilje, overlæg.

bestemt, uden tvivl.

dvs. kerner; grundbestanddele.

passede.

frataget, berøvet.

kaldes, gå under navn af.

særegenhed, særlige karakter.

åbenlyst.

redelig; anstændig.

hverken.

originalsproget, her: oldgræsk.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

fortolkning, udlægning.

mest åbenbare; tydeligste.

frelses.

for det.

frelst.

lat., de grundlæggende trosartikler.

sådan, således.

trak fra, udelod.

sædvanligvis.

frelses.

jf. også oplysningstidens slagord "Gud, dyd og udødelighed".

sige det så mildt som muligt.

på alle sider, rundt omkring.

blændværk, illusion.

gælde, anses.

nuvel.

sådan, således.

strides, skændes.

kaldes, gå under navn af.

tåbeligt.

lære; forkyndelse.

redelig; anstændig.

bekæmpe.

jf. også oplysningstidens slagord "Gud, dyd og udødelighed".

frelsessag.

afgjort, bestemt.

lære; forkyndelse.

parter.

dvs. syntes.

frelse.

let, nemt.

tilpasset, indrettet; sigter til den såkaldte akkommodationsteori, ifølge hvilken Jesus havde tilpasset sit budskab til sin samtids herskende forestillinger.

synonyme.

betydning.

bestemt, afgjort.

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

læren, forkyndelsen (nemlig oplysningsteologernes).

dvs. var, opmærksom på.

tragte efter.

sigte på; i betragtning.

skyldfrihed; ulastelighed.

åbenlyst, indlysende.

bekæmper.

for, til fordel for.

forgængelighed.

hensyn til; iagttagelse af.

det vil sige.

lykkelære; etisk teori, ifølge hvilken det højeste menneskelige gode er lykken, og det etisk gode er det, der fremmer lykken.

dvs. syntes.

rejste tvivl om sandheden (af det).

misforståelse; uklogskab.

ferringe; nedgøre.

bekæmpe.

sigter til Kant.

åbenlyst, tydeligt.

det ydre; glansen.

hykleriske.

hverken.

dvs. lærte.

afgjort, bestemt.

helt blind.

dvs. eksegesi, bibelfortolkning.

ganske vist, sandt nok.

afgjort, bestemt.

bekæmper.

tegn, varsler.

sigter til professorer, doktorer o.l.

bringes til at opgive el. nægte.

dvs. syntes.

tage livtag; strides.

sigter til fortællingen i græsk mytologi om Ixion, der forsøgte at voldtage Juno (Hera), som imidlertid af Zeus forvandlede til en sky. Talemåden 'at favne skyen for Juno' hentyder til Ixions uheldige optræden og bruges

Grundtvig, N. F. S., *Grundtvigs værker*,

om en, der tror at have fundet noget væsentligt, som i virkeligheden er et fantasifoster.

lysetørv; en harpiksholdig tørv, der brænder med stærkt lysende flamme, brugt på landet til at oplyse stuen.

## Anvendt litteratur

- Balle, N.E. (1798-1810) *Christeligt Religionsblad under Opskrift: Bibelen forsvarer sig selv*, bind 1-4. København
- Enevoldsarveregeringsakten (1661). København
- Grundtvig, N.F.S. (1845) *Danske Ordsprog og Mundheld*. København
- Grundtvig, N.F.S. (1875) *Danske Ordsprog og Mundheld*, samlede og ordnede af Nik. Fred. Sev. Grundtvig, 2. udg. København
- Henke, H.P.K. (1788-1791) *Allgemeine Geschichte der christlichen Kirche nach der Zeitfolge*, bind 1-3. Braunschweig
- Horrebow, O. (1797-1801) *Jesus og Fornuften*. København
- Kongeloven (1665), se Lex Regia
- *Lex Regia, Oder: Königl. Dänische Verordnung Wegen der Souverainité und Erb-Folge in Dero Reichen und Provintzien* (1665). København
- Mau, E. (1879) *Dansk Ordsprogs-Skat*, bind 1-2. København
- Teller, W.A. (1772) *Wörterbuch des neuen Testaments zur Erklärung der christlichen Lehre*. Berlin
- Wegscheider, J.A.L. (1815) *Institutiones theologiae christianae dogmaticae*. Halle